

דף קכה.

עין משפט א.

ח"מ סימן קז פעיף א

- א. מצוה על היורשים לפרוע חוב אביהם, וכופין אותם בכך כמו שכופין את אביהם^ר. ומדינא דגמ' אין כופין אותם אלא בהניח קרקעות ולא מטלטלין, אבל אחרי תקנת הגאונים^ש כופין אותם גם בהניח מטלטלין ואפי' במלוה ע"פ, ואפי' קנאם אביהם אחר שלוח ולא כתב דאיקני, שהיורש במקום אביו עומד.
- ב. כופין את היתומים לפרוע חוב אביהם גם ממלוה שהיתה לאביהם ביד אחרים בין גבו^ת קרקע בין גבו מעות.
- אם ירשו קרקע ומטלטלין, והיורשים רוצים להגבות קרקע והמלוה רוצה מטלטלין, שומעין ליורשים, א אם לא שכתב לו מפורש בשטר שיכול לגבות ממטלטלין בין בחייו בין במותו.
- ג. אם לא ירשו כלום מאביהם, אין חייבים לפרוע חוב אביהם מנכסיהם ואפי' מצוה^ב אין בכך.

- ר. רמב"ם פי"א מהלכות מלוה הלכה ח' מכתובות צ"א ע"ב מקטינא דארעא, ושם פ"ו ע"א וכמש"כ בתוס' שם ד"ה פריעת בע"ח מצוה וכ"כ הרא"ש שם.
- ש. כ"כ הרא"ש בפ"ק דבב"ק סי' י"ט וכ"כ הר"ן בשם ר"ח, ורשב"א בתשובה ח"א סי' תתקי"ד. ובתשובת הריב"ש סי' שצ"ב.
- וכתב הש"ך בס"ק א' דאם נתנו או מכרו הלוח או היתומים המטלטלין שירשו אין גובין מהם בע"ח גם מדינא דגמ' דמתנה כלקוחות, ואין קדימה במטלטלין כמבואר בסי' ק"ד סעיף ג' וכמ"ש הרא"ש בקידושין בפ' האומר פ"ג סי' י"ד. ובסעיף ג' בשו"ע איירי בקרקעות שאפי' מכרם היורש גובה מהם הבע"ח.
- ת. כתב הסמ"ע בס"ק ה' דה"ה לא גבו רק הניח שטרי חוב על לוויין שלו, הבע"ח מוציא מהיורשים השטרי חוב וגובה מהן, דשטרות נחשבים כמטלטלין. וכתב הש"ך דה"ה שהבעל חוב יכול להוציא מדר' נתן מבעל חוב של בעל חוב שלו גם מטלטלי דיתמי.
- וכתב בביאורים ס"ק ב' דכתובה אינה גובה ממלוה שחייב היורש בעצמו למוריש.
- א. דלא תיקנו להכריחם ממטלטלי, אלא כשאין להם קרקע, אבל כשיש להם קרקע דינו במקומו עומד שהמטלטלין שלהם שירשו אינם משועבדים לבעל חוב. טור.
- וכתב הש"ך בס"ק ד' דאפי' תפס מטלטלין לא מהני כשרוצים היתומים ליתן לבע"ח קרקע. וכתב דכן מוכח מבעל התרומות ודלא כהב"ח בסי' ק"ה סעיף ד' ע"ש.
- ב. כן דעת הרמב"ם בפי"א הלכה ח', וכ"כ רוב הפוסקים.

ירש קצת נכסים אין צריך לפרוע אלא ממה שירש^א. ואם אמר איני יורש ואיני משלם יבואר בסי' רע"ח אם שומעין לו.

דף קכה:

עין משפט א.ב.ג.

הו"מ סימן רמח פעיף ט

ט יב. אמר נכסי לאמי ואחריה ליורשיה^ד, והיתה לו בת נשואה, ומתה הבת בחיי בעלה וגם בחיי אם אביה, אין בעל הבת יורש אותם נכסים, כיון שהם ראויים לבוא לאשתו, ולא זכתה בהם האשה אלא אחר מיתתה.

אבל אם הניחה הבת בן או בת^ה היו יורשים הנכסים, דמשמע יורשיה אפי' יורשי יורשים.

ומ"מ אם אמר נכסי לאמי, ו"מעכשיו" אחריה ליורשיה, היה בעלה יורשה אחרי מיתת אשתו דלא הוי ראוי.

עין משפט ד.

אה"ע סימן צ פעיף א

א א. הבעל^ו יורש את אשתו, בנ"מ^ז, בנצ"ב ובמוחזק, אבל בראוי לה כגון מתה בחיי מורישה, אינו עומד במקומה ליירש מה שאשתו הייתה ראויה לירש. אם לא שכתב לה מורישה קרקע מחיים ופירות לאחר

ג. מריב"ש סי' תע"ח.

ד. בפעמוני זהב כתב שצ"ל "ליורשי" והכריח זאת וכתב שגם כך גירסת הרמב"ם וכך משמע מהסמ"ע ס"ק כ"ו.

ואם נגרוס ליורשיה כדברי הש"ך ס' א"כ צריך ג"כ לגרוס בהמשך והיתה "לה" במקום לו בת וכן בהמשך בחיי "אם אמה" ולא בחיי אם אביה. ועיין בקצות ובנתיבות דרך אחרת.

ה. אבל שאר יורשיה אינם נוטלים כמו שכתב הרמ"א בסעיף ז'. סמ"ע ס"ק ל"ד.

ו. כתובות ל"ח וע"ט ובתרא קי"ג ע"א. להרמב"ם בפ' א' הלכה ל' בעלה יורשה מדברי סופרים, ולהראב"ד ורשב"א יורשה מדאורייתא ועיין בב"ש.

ז. אפי' בנצ"ב שלא היה לבעל בהם אכילת פירות יורשם.

מיתה, ^ה שאז הבעל יורש הקרקע.

הגה: ב. שטר חצי זכר שכותבין, אם יהיה זרע לבת, ומתה ואח"כ מת הזרע, ואח"כ מת אביה ^ט, הבעל יורש כח אותו השטר מכח זרעו שיירש אמו, והבעל יורש זרעו.

א. ג. הבעל נוטל גם ^י השבח בירושת אשתו, שהרי ברשותו השביח ולא הוי ראוי.

א. ד. הבעל אינו יורש מלוות אשתו, כגון שמתו מורישיה והניחו מלוה ביד אחרים ^כ משנשאה ומתה קודם שגבתה אותם, אבל אם הניחו מורישיה נכסים אע"פ שלא גבתה אותם בחיים, ואפי' היו משועבדים לכתובת אלמנה ^ל, נקראים מוחזקים לבת, והבעל יורש אותם.

א. ה. אם היה מלוה שלה ביד אחרים בשעה שנשאה ומתה קודם שגבתה, בעלה ^מ אינו יורשה. אבל לותה לאחר מנ"מ ומתה קודם שגבתה, בזה בעלה יורשה ^נ וכל נכסים שאין לבעל רשות בהם והלוותה אותם

ה. ממדכי ריש פ' יש נוחלין, והיינו לאחר שיורש הקרקע יורש גם הפירות שמקרי מוחזק, כ"כ הח"מ. וב"ש חלק עליו דפירות הוי ראוי ואינו יורש אותם, דביכולתו למכור אותם לפני כן ע"ש.

ט. ואחרי שמת הזרע מת אביה. וכתב הח"מ דאע"ג דאומדן דעתא הוא שאבי הבת לא היתה כוונתו על זרע קיימא שימות בחייו, רק כוונתו היתה שיבוא ממונו לבתו או לזרעה ולא לבעלה בזמן שאין לבתו זרע ממנו, מ"מ מאחר שהודה שחייב להבת, לא אמרינן אומדנא בהודאה, ע"כ טוב לכתוב אם תמות בתי בלא זרע קיימא "אחר מיתתי", דאז צריך שהזרע יהיה קיים אחרי מיתת האב וכן ראיתי נוהגין לכתוב כן.

י. בתרא קכ"ה ע"ב, דכל הנכסים שלו וברשותו השביחו. ושאינו בכור, וכן כתובה דאינן נגבות מהשבח שהשביחו היורשים לאחר מיתת הבעל דברשות היורשים השביחו. משא"כ כאן הכל ברשותו השביח. ח"מ.

כ. לאו דוקא ואפי' אחר שנשאה, וכתב הב"ח שזה טעות. ובפקדונות לא הוי ראוי והבעל יורש אותם כ"כ הח"מ.

ל. וה"ה משועבדים לבע"ח דקימ"ל מכאן ולהבא הוא גובה, וא"כ בשעה שמתו מורישיה הוי שלה והבעל יורשם. ח"מ.

מ. ומ"מ אם היה עליה משכון יורשה הבעל שזה כגבוי דמי, ואפי' משכון בשעת הלואה. ומלוה שהיה לאשה ביד בעלה קודם ומתה קודם שגבתה ממנו, י"א דהבעל מוחזק, ובשו"ת הרשב"א כתב שבכה"ג הבעל יורש מחצה כמו לגבי בכור, כ"כ הח"מ.

נ. ב"י בשם הרשב"א בתשובה. והיינו נכסים שכתב לה אין לי רשות בהם, וה"ה נ"מ שאינו אוכל פירות מהם דיורשם, כך הסיק הח"מ.

אין הבעל יורש אותם.

עין משפט ה. חו"מ סימן רעה פעיף ג

ג. אין הבכור נוטל פי שנים בנכסים הראויים לבוא לאחר מיתת אביו ^ה, אלא בנכסים המוחזקים לאביו ושכאו לרשותו שנאמר "בכל אשר ימצא לו", וע"כ אחד ממורישי אביו שמת אחר מיתת אביו ^ו הרי הבכור והפשוט נוטלים כאחד. ה"ה אם היתה לאביו מלוה ^ז הרי הבכור והפשוט יורשים אותה כאחד.

עין משפט ו. חו"מ סימן רעה פעיף ז
עיין לעיל דף קכד: עין משפט א

ס. במשנה בפ"ח דבכורות ובדף נ"ב ע"א. ועיין בפעמוני זהב שהביא פלוגתא במי שמת והניח נכסים מוחזקים בידו וגם ראויים לבוא וגם הניח שטר חוב עליו וישנו ויכוח בין הפשוטים לבכור מהיכן יגבה השטר חוב שהבכור אומר יגבו אותו מן הראוי כך יקבל יותר פי שנים במוחזקים. והפשוטים טוענים שהשטר חוב יגבה מהנכסים המוחזקים וכך יצומצם חלקו של הבכור כי אינו נוטל פי שנים בראוי. ע"ש מה שהאריך.

ע. ואע"ג דבסי' רע"ו נתבאר שאפי' מת הבכור בחיי אביו, בני הבכור עומדים במקום אביהם ליטול ב' חלקים, שאני התם שהבן כרעא דאבוה הוא והרי הוא כאילו הבכור חי ויורש הממון המצוי אצל אביו, משא"כ כשמת אבי הבכור ולא היה ממון מורישו מצוי בידו בשעה שמת אלא בידי אבי אביו של הבכור, והרי אינו הבכור אבי אביו אלא אביו וביד אביו לא היה ממון מצוי. סמ"ע ס"ק ב'.

פ. מימרא דרב יהודה אמר שמואל. ב"ב קכ"ד ע"א. משום דג"כ אינה מצויה אצל אביהם כשמת דהלואה להוצאה ניתנה. ובסעיף ז' חזר וכתבו מר"ן ושם בא להשמיענו אפי' ההלואה בשטר אין הבכור נוטל בה פי שנים. סמ"ע ס"ק ג'. וכתב הפעמוני זהב דמי שיש לו כסף בבנק אם הוי ראוי או מוחזק הביא פלוגתא בזה, גם שם לגבי שטר עיסקא הביא פלוגתא. דפלגא פיקדון ופלגא מלוה.

וביביע אומר חו"מ ח"ח סי' ח' העלה דכספים הנמצאים בבנק יש להם דין ראוי ואין הבכור נוטל בהם פי שניים הגם שהם בטוחים מ"מ מחוסרים גוביינא ע"ש. וכמו לגבי דין שטר לקמן בסעיף ז'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com